

„Први дво састанка био је највише у ствари интернационалној политици. Ђолити је изјавио својим колегама резултат преговора у Лудеру и објавио је службени комунике, који је раздвојио последице састанка. Наравно, шеф кабинета упознао је у потпуности своје колеге у кабинету са разговором, који је водио са Лојд Џорџом, потпуности које сачињавају сам састанак. С друге стране важно је истаћи да се Ђолити и Лојд Џорџ нијесу само интересовали за руски проблем, већ су и друга интернационална питања била испитивана. Трди се, нпр. да се на састанку у Лудеру говорило о трагичној ситуацији Црне Горе и о потпуно српјанским изјертвима. **Лорд Џорџ је изјавио своје томе симпатије овог малог и напаленом народу и потребу да опет добије своју независност.**

Исто тако била је испитана потреба да се приступи вазбуди.

Треба ли ту каквог даљег коментара, треба ли ту код овако јасних и документованих доказа и даље трошити ријечи? Јасно је, да су они у Београду простачки лагови, без икаквог стида и срама, као што је јасно и то да „уједињене“ Црне Горе са Србијом није „свршена ствар“ и да ће Црна Гора бити растаурирана. У то ни ми, нити нико од нас, није сумњао, а постиже овога свакоме ће бити јасно да нама праведна ствар мора постојати и да није делана дама да Црна Гора бити растаурирана и добити потпуно сатисфакцију.

Тада ћемо са злочинцима у Београду потпуно коначно обрачунавати.

Илузија и Стварност

Грохотом би се човек насланио по-матрајући неке „државнице“ и грађане црногорске, како се, као иза дугог летаргиског сна, буде, тару очи и, обавирући се око себе, са руском се бо-јањавишћу питају: „Зар је могуће?“ Наснијао би се човек, рекао, (као што то чине у шаки и са презрењем - усре-ћитеди - њихом и Београду), када не би срце пуцало, а сузе саме текле при помисли на све ово што се збивало за ово последње вријеме са заиста муче-ничком Црном Гором. Док су ова наши небуди — пеки опијени или уплашени лажава, неки залитени златом — мирно чекали, било на страха било на корис-тодубла, да наступи жељни моменат обе-ћаног помоћог дармоједства, жбирови из Београда, оперишући давно оскарше-ном, мимграном и отцаном девицом „за општу народну ствар“, извођачу своје спекулативне планове, а њих, заблуде-не, појарије обешчаштене пред чи-тавим свијетом, па она поругане и исми-јање, хоћу да стане пред једним гроз-ним „fait accompli“. Замиса хоћаше та-ко и бити, да није судбина хтјела, да се вјековном славом окружени црногорски јатаган изоптри и са друге стране: у којој Београд ложаће стару оптри-цу, у толико се друга нова, чиста и сви-жа, пуна блјеска и сјаја изгледиваше на другој страни. Налог судбине изврши-адрани и непокарену црногорски гор-штан. Он изиша својом племенитом вра-ду добого гвојде, слабије чак и оно од његовог прекаменог срца, пуног непо-кољемине дубине ка своје суром ка-нелу. А браћа његова у даљини при-хваташе тај јатаган и показаше га сви-јету. Ничим некажано име Црне Горе не потаише као што се жељаше, а за-блудјела и блудил браћа и још и тада продаваше да луце и чуме, гледају бр-ке и уживајући унапријед у чаробној перспективи изврнутог бездавог каза-а Памићева, одакле бујним потоцима кри-мед и млијеко, а по њима леиршају ружичасто-плавкасте француско-српјан-ске банковице...

Но док они наши вољни и невољни небуди чекају и стрепијају, њихови бо-јари, поклати београдски политички ци-покеји, удружени са банком својо фа-брицираних ултра-Југословена, (дојуче-ратских ненадмашних хабуришких ура-патриота), схвативше одмах ситуацију и увидјеше немогућност извођења свог ма-родерског плана. Оставивше они „дилаво“ Црногорце у „ново-добавеним крајевима“, а сваки од њих рађаше „да спасе од својега што се јоште спасити може“.

Најкарактеристичнији је примјер тога „националног рада“ без сумње скадар-ско питање. Од правдог рјешења не-гова, — то већ и свако човјече црно-горско зна, — зависи егзистенција и на-предак нашег народа, и то чак и онда кад би постали стваришћу сви миражи

лажних хабуришко-цимдарских наци-оналиста...

Ну, тек залијек разбуђени небуди на-ши, слушајте, ако вам се још дозвоља-ва, да се служите својим чудом слуха. О-ни жалосне сјенке дојучерашњих гордих горштака! — слушајте што су наши „го-спари“ и „господини“ са нашим Скад-ром радили, док се од нас једна испод-јорвана чујаше „амин, амин“, или „ко-ли, пљачкај, само мене остави на миру“.

На страни 8. енглеске званичне пу-бликације *) — од 9. XII 1919. у мемо-ару Великих Сила, који носи потписе у име Француске, Клемансо-а, у име Америке, Франк Пола-а, а у име Енглеске, Е. А. Крове-а, читамо следеће:

Тачка 2.

„Држава Срба, Хрвата и Словенаца зна-ће право да подиже и експлоатише жељаз-нице кроз сјеверну Арбанију, сјеверно од паралеле 41° 15', а такође да ужива све привилегије међународног транспорта пре-ко сјеверне Арбаније.“

Тачка 3.

„Право за контролisanje провидбе на ри-јеци Бојани биће дато Лиги Нација са правом да ово делегира (уступи), под извесним ограничењима, или Италији или Држави СХС. Претиостава се, при овоме, да ће Црна Гора формирати дво државе СХС.“

Дакле, ако се ријечи да Црна Гора остане саставним дијелом ове „хемиске“ државе, дати ће јој се извесне повла-стине, које, у случају поштевог рје-шења црногорског питања, треба да остану за Црну Гору.

Одмах иза овога америкашки делегат напушта конференцију мира, а енглеска и француска влада, нотом од 14. јану-ара 1920. коју, у име објугу, потписује Клемансо, саопштава Трумбићу (стр. 18. тачка IV):

„Границе сјеверне Арбаније имају бити исправљене према приложеној мапи (мапа-ије репродукцирана). Арбанаси окупирани, који ће са овим приликом под администрацију државе СХС, уживаће нарочити режим аутономне провинције, слично ономе који је предвиђен у чехо-словачком уговору за аутономију рутенске провинције.“

Овога пута даје се Скадар са окол-ном де ријеке Дрина. Разумије се да и овдје, као и у првом случају, ово је има-ло прилику Црној Гори, ако њен на-род ријечи да остане независан.

На ове прве, јасне, отворене понуде, које би је морале довести у вјештом дис-кусијом довести до формалног признања инкорпорације, одговара, југословенска делегација нотом од 20. јануара 1920. (стр. 20. тачка IV):

„Што се тиче Арбаније, делегација кра-љевине СХС пријемљује поново, као што је то већ учинила у почетку, да би најбо-ље ријешене било, да се појави админис-трација Арбаније, оваква каква је била створена Конференцијом Амбасадора у Лон-дону, једној довољно аутономној влади, а да се у томе не мијешају стране силе.“

Други ријечима, Скадар нам не тре-ба, него да жими клаженица Влада, у име које је Аустрија отела, 1913. Скадар Црној Гори! Једи нам сада јасно, небу-да нам? Да ли сад већ једном увидјесте, да сте ви курс за „братске“ рачунае? Конзаквенце овог издајства одмах се по-казаше: својом нотом Великим Силама, коју су сви листови публицирали 26. ок-ија, арбанаска влада тражи Скадар по-зивајући се на горе цитирани насус тр-говаца Црне Горе. Ето што Тиранска Влада каже:

„Југословенска влада, са своје стране, изјавила је да Конференција Мира — сретном своје делегације у Па-ризу — да жели одржати једне незави-сне Арбанасе, без најава са стране, а у границама које је утврдила Кон-ференција Амбасадора у Лондону 1913. и то као једну солацију способну да за-доволи свакога.“

Али тек како је хорала нагладати Па-мићевим креатурама нама „делегација“, која дође да њих саме моли, да нам они даду Скадар! Мора да су нам одговори-ли, као оно што босфорске кајикаје го-воре својим пасажерима: „Ефеидио, да се не преваримо, не смијеш се претати, не смијеш говорити, а главно је не сми-јеш мислити!“ Да знате само како нас они цијене и што о нама причају... чак и нама. Но о томе кад се, ако бог да, састанемо и дадено нам могућност да можете слободно дискутовати.

Али, ко зна, да нам и ово што цити-рах није доста? Можда ни некоме не

*) Correspondence relating to the Adria Question presented to Parliament by Command of His Ma-jesty — London.

вијерујете до Јуди са пола милиона сре-бреника? Можда хоћете, да и он, као неки „црногорски делегат“, рече своје дубоко „мишљење“? Ево нам га, и не-ки служи као један доказ наше, да је са нама трговао досад и продавао нас франак на главу (по милиона становни-ка, по милиона франака), а сада још хоће да прода оне десет хиљада косту-ра наше јуначке браће, који леже, жр-тајући се за част и славу кршне Црне Горе, под знаменом нашега Скадра. Бе-оградска „Трибуна“, од 7. марта 1920., ево што о нашем Искарпиту каже:

„Бивши министар Црне Горе и члан делегације Краљевства СХС г. Радонић изјавио је у једном интервјуу, да ни у којем случају арбанаска територија не може би-ти предмет преговора. Свака претиостава ове прете била би недостојна једног сло-бодног народа, као што смо ми, пошто же-љимо интервалу независност Арбаније. Ми имамо хиље стотине миља заједничке гра-нице, с тога се морамо бринути о њеним границама, а у случају потребе тражити извесне мале исправке. Скадарски крај интересује нас само у толико, у колико дрмска долина може да буде излаз срп-ског хинтерланда на море. Југословенски делегат, говорећи о важности економској дрмске долине на Србију, не само да ни-је поменуо српске пројекте о анексији, већ их ја изрично искључио. Римски ли-стови који доносе овај интервју, тврде, да ако нама делегација устоји ово гледиште г. Радонића, могло би се лако доћи до практичног споразума српско-арбанског за грађу жељезнице до арбанске обале; спо-разум који би Србији дао озбиљне економ-ске гаранције, не садржећи политичку при-належност арбанске државе.“

Рече човјек (у кам удрило!) мудро ка' мада: неће нико да пропусти наједну лијепо прилику, да лути и крије свој сраник - кшефт...!

Али срећом прошле већ једном вре-мена ратничке оојности, збрке и кон-фузије, кад под топовским обљесцима свака ствар добијаше друштвну форму, те се могаху перфектно изнатије при-казивати западњевом свијету као истори-ске истине. Да су та времена прошла, најбоља је знак садржина говора бив-италијанског министра иностраних по-слова г. Шајоје, који је држао 14. јула о. г. у Сенату, (публиковао у прошлом броју „Гласа Црногорца“), а у којему каже да црногорско питање стоји још отворено пред Конференцијом Мира, а питање Сјеверне Арбаније зависиће од рјешења питања Црне Горе. Ко уније-ла чита, он ће знати што ово значи! Гла-во је било да се црногорско питање не ра-јеша се „на брзу руку“! Сада је друга ствар. Сада ћемо да у њему учествује читаво свијетско јавно мишљење; сада ћемо да се добро разбистре сваки дјела. Тешко је било, да се дође до свијетло-сти, а то је постигнуто. Не само истори-ја, него и садашњост раздјелиће одго-ворности.

Но, ако се успјело доћи до овога, то се има благодарити, небуди нама, једи-но оној свијетској општрици црногорског ја-тагана, која је, како се види, узела на себе много благороднију задаћу, него што то нама приказују наше београдске аге и неки њихови црногорски измења-ри. Не, она се не тјеше да киди наше главе. Гроз се она сваке празнице и пустиши, а једина јој је жеља, да, у ко-лико се нас тиче, нама, напротив, прида нових глава, е да би биле у будућности што логичније, што бистрије, што до-јалније, а главно је, што патристичке. Та, сами нама београдски бојари сада о нама кажу: „Бад не умијеломе своју стару Црну Гору да ноте, како, деш вје-ровати у њихову дубав према некој не-познатој СХС“.

Им. Пам. Поповић.

Донесени овај чланак министера По-повића, који је прошле године на фран-цуском језику издао под насловом „Ска-дарско Питање“ нарочиту брошуру по овом предмету, сматрамо за потребно да штампано поново изађемо о овом истом питању из пера Вука Мандушића а штап-ани у нашем листу 14. јуна 1919.

На овај начин читаоци ће имати пре-глед свега рада званичне Србије и ње-них агената у скадарском питању од по-четка 1919. до данас.

Тај чланак гласи:

„Себичност, завист нећу великаштина срп-ских, довеле су до раздора што је при-вногло косовској катастрофи, која је имала за последицу постојење српског народа.

Народ је косовску катастрофу приписао издајству Вука Бранковића, оцавањем га за највећег издајника у нашој историји.

То је било у четрнаестом вијеку када је због њега, себичности или пакости по-јединих великана пронао Српско Краљство. Данас, пак, српјански великани из истих разлога, као и великани из XIV вијека, чине издајство према националној ствари, које је несумњиво најтажније — од Косов-а до данас. Србија уступа Скадар Арба-нији. То издајство чини званична Србија т. ј. Карађорђевићи, Памић и остали влас-тодршци српјански! Разлози? Ми смо их већ неколико пута навели: дивља врхња Карађорђевића и њихових агената према Црној Гори, њеној династији и свему што је црногорско, и жеља да се потпуно уни-шти Црна Гора, коју треба лимити Скад-ра, да јој не би могло служити као неп-тар политички, економски и културни.

Стари издајник, лунж и разбојник Ни-кола Памић у свом интервјуу, који је штампала „Ла Срби“ (лист Памићев) од 24. марта 1919. број 12, вели, између осталог:

„За Арбанију ми жељимо да одлуку Лондон-ске Конференције (1913.) буду одржане, јер оне одговарају начелу: „Бадан Балканскама!“ Арбанаси не биће у могућности, да организују и развају сами своју државу у границама које ми је одредила поменута Конференција.“

Ово исто гледиште усвојили су и деле-гати Србије на Конференцији Мира т. ј. трио Памић-Трумбић-Весић. Меморандум Србије, предан Конференцији Мира, садр-жи исте разлоге и скоро исте ријечи ко-је и Памићев интервју.

Међутим што је одлучила Лондонска Конференција 1913. у погледу Арбаније? То свако зна! Ота је Црној Гори Скад-ра — за дубав Аустрије!

Одлучиша Скадра Црној Гори 1913. спада, по признању свијетског јавног ми-шља, у бруталности и злочине који су би-ли претеча оном рату и у међународне и-сторијске неправде, које су учиниле Цр-ној Гори и читавом српском племену.

Аустрија нема више; Немачка је немоћ-на; не постоји дакле никаква сметња да се неправде према Црној Гори из 1913. исправе. Велике савезне силе су у осталом показале намјеру да то учине. Русија, Фран-цуска, Енглеска и Италија, међусобним у-говором, потписаним у Лондону верила 1916., обезбјеђују Црној Гори право на земљи-ште до Дрина, рачунајући ту Скадар и Ме-лову. Као Аустрија у 1918., тако сад Ср-бија змита присаједињене Скадра Црној Гори. Иако између њих двије има једна разлика. Аустрија је била нама неприја-тељска земља, она је као таква јавно и отворено навлазала своје интересе. Званична Србија међутим је наш подлази и омас-нији непријатељ и у овом питању од саме Аустрије, јер она на Конференцији Мира претендира да заступа и интересе Црне Горе и њеног народа, пошто је као баја-ги Црна Гора присаједињена Србији.

Државне Памић-Карађорђевићеве Србије у скадарском питању је дакле јасно и отворено: Скадар Арбанији! Скадар! Па-мићу ли она што је Скадар за Црну Го-ру и за општу националну ствар? Знају ли они, да је у Скадру прошлост, садаш-њост и будућност Црне Горе? Знају ли они, да је десет хиљада гробова најбољих црногорских силов 1912 и 1913. освеш-тало поново право Црне Горе на Скадар? Да богме да знају, те баш због тога хоће и да је јавно каже, кад би је јавно у-ништили и потпуно раселили, и како би истовремено изајали код Арбанаса ново-вјерене према Црној Гори и убили онај велики претсти који она ужива из њих.

Због овога Памић-Карађорђевића Срби-ја и чини издајство не само према Црној Гори, него и према општој националној ствари, које је истовремено зајече и нај-тажније издајство у српској историји од Косова.

У осталим Србија у скадарском питању следеће политичку Памића из 1913. када је он, по тријумфу г. Ј. Поповића, на-и-првог делегата на Лондонској Конферен-цији 1913., имао с Аустријом тајан сво-разум о одузимању (кадра Црној Гори *). То између осталог долажу и државне срп-јанског генерала Војовића при овсади Ска-дра, о чем је говорено у једном ралијез броју „Гласа Црногорца“.

Док су званична Србија и њена деле-гација на Конференцији Мира против то-га да Скадар буде враћен Црној Гори, Јанко Спасојевић, Андрија Радонић, и о-стали издајници знају тобож „друго држа-ње“ у питању Скадра. Јанко је званично чланак у „Роли Народној“, а Андрија је узгучно Конференцији Мира нарочити „мемор“ под насловом „Скадарско пита-ње“. И Јанко и Анд-ја браве тобож право Југославије на Скадар.

*) Види „Видел на црногорско питање“, ме-морандум г. Јанко Поповића од 1919. предан Конференцији Мира, у име дате слободна Цр-ногорца.

(Ма ова тина, т. ј. Јанко и Андрија, припадају „мисији Срба, Хрвата и Словенаца“ на Конференцији Мира. Овако бар сами тврде. Они се потписују „члан мисије Срба, Хрвата и Словенаца“. Не улазећи у то, да ли они два мислиона и њихота могу нити поштено и наистину радити у тој жалосној мисији, констатирамо то, да због Јанка и Андрија припадају мисији као „струкча савјетодавна линија“. На рачун тога они пријимају дневно 150 фр. или укупно са осталим пријемима 230 фр. дневно (80 фр. као „посланици“ у Београду, а остатак до 230 фр. плата и додатак као чиновници). Њихови администратори, ваљда што су још момчад, Иво Петар Иванова Вукотића и Р. Бонковић пријимају, гроте, новуних 120 фр. дневно.

Дакле из свега овога излази да они, устину, припадају „мисији за мир Срба, Хрвата и Словенаца“. Настаје питање, како је то могуће, да Паша-Трумбић-Веснић, делегати „Срба, Хрвата и Словенаца“ подносе Конференцији Мира меморандум, којим траже да се Црној Гори одузме Скадар, а Јанко и Андрија, тобож „чланови“ њихове мисије, траже га за Југославију? Проста ствар! Посредник је један обичан индустријалних мислиона и издајника. Они знају што значи Скадар за самог Црногорца, као и то, што су у очима свих Црногораца они, који хоће да им га одузму. Због тога они, њихови тобожњи брешњом права Југославије на Скадар, иду да заварују Црногорце и укинују трагичног непријатеља Србије, која ради својим силама да Скадар припадне Арбанији. Они иду да тим, да отклоне ону страховиту мржњу, која ће се јавити код свих Црногораца против те замишљене и издајничке замишљене Србије. Они, са својим шкрабањем о Скадар, иду да тим, да могу једног дана рећи Црногорцима: „Делегати Срба, Хрвата и Словенаца тражила је Скадар преко нас, као што се види и из наших мемора“, али га Силе нијесу дале Црној Гори из истих разлога као и 1913.

Међутим сви они маријетали не помажу, јер се зна, да Србију на Конференцији Мира представља Паша-Трумбић-Веснић, а не А. Радовић, Спасојевић и т. д. Према овоме, оно што рече Паша-Трумбић-Веснић речено је у име званичне Србије, а све друго је једно велико — ништа. Као што шкрабање Спасојевића и Радовића неће моћи ријешити званичну Србију одговорности за држање у скадарском питању, тако исто ни њих лично неће моћи ослободити одговорности и посљедица за држање званичне Србије у овом питању, јер су они њени плаћени агенти и сучесници. Та зар они исти прошле године не осуђиваху у „Уједињеном“ и „Вилтес Монтегрен“ црногорску владу с тога, што је један од министара у неком интервјуу једног енглеског листа, озвучио Скадар као легитимну аспирацију Црне Горе? Зар они народи не осуђиваху то тада као „анексију туђег земљишта“?

Према овоме, ако Андрија Јагоше, Јанко Анђелићанин и њихове пришанике хоће да се ослободу одговорности у питању Скадра и ако желе да им нико може вјеровати да бране права Црне Горе на Скадар, они морају:

прекинути све везе са званичном Србијом; прекинути све везе са „мисијом Срба, Хрвата и Словенаца“ на Конференцији Мира;

одрећи се својих дневница (ово ће им бити понајтеже, јер су у питању 230 франка дневно); и

јавно осудити држање Паша-Трумбић-Веснића у питању Скадра, означити га као једног високо, једно постојећег издајства Црне Горе и општих националних интереса.

Све друго, на што радили и на што писали, не може им помоћи, да не буду и они означени оно што у ствари и јесу, т. ј. обични сучесници званичне Србије и у овом злочинству.

Ово исто важи и за оно 7-8 мандата и ништаваца, који у београдском парламенту представљају тобож Црну Гору, а који су се уписали у партију данашње владе, чији делегати на Конференцији Мира Паша-Трумбић-Веснић предају Скадар Арбанији.

У мјесто да ови жалосни синови свога народа устану против издајничког држања званичне Србије у скадарском питању, они хоће да је сачувају од оправаљеног гнева Црногораца и свих честитих Југословена. О, да бијелих људи, о, да гадних народа! Зар би то један други Југословенин учинио? Зар би то учинио нар. који Хрват, кад би се Србија одрекла Фијуме? Зар би Трумбић, или на који друга Хрват, остао и један скупца не само у мисији него и у држави Срба, Хрвата, и Словенаца кад би се Паша и Веснић одрекли Фијуме? Дакле да не би, — а ако Фијума за њих није толико важно, што је за нас Скадар, —

јер би у том случају они били издајници свог народа.

Али да, људи о којима говоримо одавно су ликвидирали са својом чашку и достојанством чак и у приватном свом животу, а како ли у јавном. Зар њих већ може што бити кад сучесници новог издајства? Не, ништа, чак и оних десет хиљада свјетих гробова, највећих и најславнијих хероја на свијету, неспаваних под зидовима Скадра. Међутим како би се они бунили и како би похитно урликали, да су случајно краљ и краљица Црне Горе дали изјаву, којом пријављују некој другој држави право нар. на Битол, који је хиљаду пута мање српски од Скадра.

Ниткови и издајници!

ЗА ЦРНУ ГОРУ

ПРОГЛАС ФРАНКУСКО-ЦРНОГОРСКОГ ДРУШТВА

Лист „Ле Монд Индустриел, Конмерсиал и Аграр“, званични орган француске народне лиге за економску одбрану и друштвени напредак, под заштитом г. Министра Трговине, објавио је овај проглас Француско-Црногорског Друштва у Паризу:

Спогледом на хиљаду годинашњу несправност црногорске државе;

Спогледом на њене жртве у свјетском рату, ставајући се добровољно на страну савезника, при чему је изгубила половину своје војске и трећину свога становништва;

Спогледом на свечане обавезе Француске и савезника о потпуној вјерности Црне Горе као и за друге жртве рата: Белгије и Србије;

Спогледом на чињеницу да је Г. Бриан у својству председника Владе Француске Републике, предао 10. јануара 1917. Америкам услове мира и циљове рата и први чланови ставио: „Ресторацију Белгије, Србије и Црне Горе са штетама које им припадају“;

Спогледом на једнодушну ратификацију тих услова од стране Парламента 5. јуна 1917. и 9. од стране Сената;

Спогледом на говор председника Вилсона од 8. јануара 1918., којим је тражио ангажирање и ресторацију Румуније, Србије и Црне Горе;

Спогледом на неприкосновено право највећег свијетског пријатеља народима — да слободно располажу самим собом;

Тражило од Владе Француске Републике, да ће извршити посредовање

да српске војске, које су евакуиране из Црне Горе и да се припремају за мијешање у споразум са црногорском владом, ако то налази за сходно, са међународним трупама, да би се црногорски народ, у својој сувереној и независној држави, могао, на бази свога устава, преко Народног Представништва, слободно одредити своју судбину.

ЗАШТО СЕ ЦРНОГОРЦИ БОРЕ?

Нам сарадник Вук Раславићев написао је у научном листу „Л'Обсерватор“, бр. 178, овај чланак:

Историја Црне Горе крају је писана. Као најстарија држава на Балкану, она је имала да издржи најтеже нападе, којима су други подлегли. Војујући против турске најезде шестстотина година, борба за слободу и независност српског племена постао је њен највећи идеал. Томе идеалу Црна Гора служила је предањем и мистеријом све досад. Отуда је Црна Гора постала легендарна чуварка слободе а црногорски народ легендарни борац. На тај начин Црна Гора постала је традиционално омиљена борба за слободу и народна права. Она се за то нијеколико борила, па је у том циљу ушла и у европски рат.

У мјесто да за то своје пожртвовањем, тако ријетко и идеално, буде награђена, Црна Гора је, из жалост, од стране својих савезника беспријерно кажњена. С том се покушало да поступи горе него са побјеђеним непријатељем. Ушав из чисто идеалних побуда у овај рат, ова најстарија балканска држава, ваљда слободна и независна, изашла је из овог рата, у коме је дала сразмјерно највише жртва — половину своје војске и једну трећину цијелог свог становништва — уништена. Савезници су је жртвовали империјалистичким промјенама Србије. Суверена држава Црне Горе погажена је слобода црногорског народа доведена је у питање. Над Црном Гором извршена је брутална анексија. Савезничка војска, која је во своју наредовну фронту ушла у Црну Гору, извршила је окупацију црногорске државе под видом пријатељства и Србија је путем силе прогла-

сила анексију Црне Горе. Та анексија извршена је од стране савезничке војске у корист Србије. Сва обећања и гаранције Антанте, да ће Црна Гора бити успостављена као Србија и Белгија, још ни данас нијесу испуњена. Шта више сам поступак Великих Сила одају да се иде нарочито затим да се од бруталне анексије Црне Горе, извршене пријетњом, створи сарматски чин и да се црногорска држава и црногорски народ подчини империјалистичким захтјевима Србије. Сва обећања и гаранције за ресторацију Црне Горе не извршују се. Велике Силе преко тога јуте прелазе. Исто је тако и с обећањем да ће окупациона војска испразнити Црну Гору и да ће се црногорском народу омогућити да се сам несметано изјасни о својој будућности. Шта више јединим законитим представницима црногорске државе омогућено се и посљедње средство. И ако савезничка држава, Црна Гора није заступљена на конференцији мира, на којој се чак одузима и финансијска помоћ, коју је мјесечно уживала за издржавање свога државног апарата и издржавање, као што је та помоћ редовно издавана и Белгији и Србији и свима другим државама док су њихове владе биле у туђини. Па чак ни силна звјерства која се врше у Црној Гори над поробљеним народом не спречавају се, нити се нити предузима да се незапштљени црногорски народ заштити и помогне, да и сада горе не страда него је страдао под непријатељском окупацијом. Црногорски народ истребљује се пред очима просвјешћене Европе и нити се се не предузима да се томе толиком стању учини крај. Сви протести и молбе црногорског народа и његових законитих представника остали су мртво слово на хартији. Чак се пријемло и преко изјављивања страних мисија, које су јасно упозоравале Велике Силе да несносном стању у Црној Гори треба учинити крај.

Очигледно је, да се тиме иде за тим, да се одржи или створи таква ситуација како би се посредним путем слобода и независност Црне Горе угушила и црногорски народ подчинио.

Црна Гора није побјеђени непријатељ, нити може бити ратни плен. Она је била у европском рату савезник и с правом је очекивала да се с њоме као са савезником поступа. Она од својих савезника не тражи ништа друго него само оно — нашта има права и као независна држава и као савезник. Најчистије, да се њена права онако исто поштују као што се поштују права осталих савезничких држава. Истим, да се ресторација онако исто као што су Велике Силе ресторирале Белгију и Србију. Хоће ли Црна Гора и даље остати, као и досад, суверена држава или ће са сусједним државама склопити савез или припојити и се, као и каква ће облик у будуће узети, — то је искључиво право црногорског народа. Он, и нико други, има о томе да одлучи легалним путем преко својих конституционалних фактора. Он у томе мора да има слободу и потпуно одријешене руке без икаквог притиска или утицаја са стране онако исто као и сваки други самостални народ. Када се то није наметало ни тек сада ослобођеним народима нарочито се не може дозволити да се то чини према црногорском народу, који је и сувише дао доказа да умије да цијели своју слободу и своја права. Она су му била светија и од свих живота и није презао ни од каквих жртава само да би сачувао своју слободу.

Све што црногорски народ жели и очекује од Великих Сила, то је, да изврше своју обавезу и дужност према њему, да му ресторацију државу и да му омогуће да се може слободно и несметано одредити, као што су то учиниле са другим државама и народима, отклањајући сваки покушај и Великих Сила и сваког другог са стране да се мијешају у чисто његова унутрашња питања.

Ето, у томе се састоји борба Црногораца. Они војују само за своју легална права, којих му нема нико права да одрече. Он не тражи ништа друго до оно што му је загарантовано и што и други народи уживају. Док до тога своја права не добу, они неће мирвати и бориће се до посљедњег, увјерени да њихова праведна ствар мора на крају побједити.

Цио културни свијет ову борбу треба са симпатијом да прати и да је са своје стране помогне.

ВУК РАСЛАВИЋЕВИЋ

Адреса листа:

Journal officiel du Montenegro
Via Volturno, 7 ROME (Italie)

Страни парламенти ЗА ЦРНУ ГОРУ

У прошлом броју доносила смо резолуцију енглеских парламентарара за Црну Гору, која је предала Лорд Џорџ. Потписници те резолуције су:

Ф. Макинстер, Роналд, Макни, Ери Вентерстон, Едвард Вуд, Г. Стојарт, Сир Мартин Конвеј, представници свих универзитета, Гроф Керсон, Баронет Стјуарт Боутс — уједињена коалиција; Г. А. Олман, Г. Д. Клајн, Г. Х. Томас, Том Грифитс, В. Гајсон Вилсон — радничка странка; Сир Мартин Конвеј, потписник либералне странке, Гроф Брајс, Гроф Гладстон — либерална странка; Оскар Гест — слободна коалиција; Сир Хенри Колам, представник јавних радова — либерална унија; Лорд Бурнам, власник „Дели Телеграфа“ — конзервативна странка; М. Т. Сми — демократска и национална унија; Лорд Сиденхам — изван странка; и В. Оренби Гор — конзервативна унија.

Као што се види, они не само што припадају свим партијама енглеског парламента, него су вође у свим партијама; према томе њихово мишљење је мишљење партија, које они представљају.

Такође у прошлом броју штампали смо и двије резолуције италијанске камаре. Једну су потписали представници социјалистички, дакле најаче — странке у парламенту, коју којима је и посланик Лазари, који се досада није показивао расположен према нашој ствари.

Другу резолуцију потписали су ових мјеста посланици, а који припадају разним партијама:

Корис, Ди Пиетра, Шалоја, Тости ди Валмијута, Белоти, Бортоло, Лудовици, Прети, Балдасари, Панкано, Тофани, Оливети, Рујини, Ла Непа, Розати Маријано, Бонари, Марачино, Бјани Балсано, Перболо, Вентиле, Мурђа, Ди Салво, Зито, Алаје, Де Мартини, Сифола, Рајно, Грини, Мауро Клементе, Виради, Ла Лофа, Финкокар-Аврил-Андреа, Финкокар-Аврил-Емануеле, Сатабрака, Колеа, Д'Аја, Мендаја, Арноли, Шјалаба, Ди Ђорџо, Папи, Сароки, Мацолани, Кутруфели, Сигери, Зегрети, Карбони, Вој, Гаспарото, Д'Алессио, Канорали, Бенели, Коко-Орту, Милани Телезија, Марешали, Пелегрино, Канути, Квиџу, Вуфели, Камерини, Мезаноте, Граси Галента, Макађи, Русо, Барези, Бенедукте Вузепа, Ло Монте, Бергано, Фуђи, Драго, Каретани, Кристо, Спада, Савирини, Карбони Винченцо, Де Кристофоро, Буђано, Пико, Пјетрибони, Фешиноне, Кинијенти, Високи, Пенизи, Пероне, Фалбо, Нунцијанте, Гуђелини, Параторе, Ди Салво, Оливети, Ланпа да Трабиа, Мариођини, Ђиколуто, Донати Ђиндо, Де Микеле, Гранди, Акиле, Конти, Бертолини, Љубо, Бојнеро, Марино, Роко, Брапиоли, Фантони, Капа, Тинголини, Канелери, Фини, Дурано, Геарјенти, Стуки-Привати, Негрети, Корали, Скоти, Баракко, Зилери дал Верме, Сандрони, Бошко Лукарели, Савјорини, Монтини, Ђалоне, Курти ду Фаусто, Матеј Белтили, Скајајови, Милани, Прела, Пина, Бонони, Пало, Тангора, Фронда, Јанели, Зулини, Пала, Лангара, Ђоромео, Криспости, Родино, Падуро, Мерини, Ањели Јајини, Мерли, Баваца, Фарина Матија, Бонкомани Лудовизи, Нака, Насало, Ернесто, Мартини, дељи Оди, Урси, Камера, Салваторе, Бађи Фелићи, Фрова, Бадедали, Шелвола, Камерони, Песта Лопа, Казоли, Гапа Кампиа, Пулиа, Полини, Гронки, Каванони, Куона, Фоно, Балони, Катини, Салваторе Ђиндо, Фјавини, Колонна ди Тезаро, Силејани, Каминати Гарино Амеа, Телеско Ђорге, Ђевоне, Ди Марко, Панака, Де Камитани Д'Аријо, Ди Ђовани Елордо, Де Вито, Ђиноки, Федерзони, Морисани, Бајерија, Мађини.

Савезници и Црна Гора

— „Гласник Венеција“ 165 број —

Случај Црне Горе није замишљен у историји свијета. Таквом случају не само што нема равна пријери, него га у опште није било. Побједак може издржати себи право да увести непријатеља, али још није било пријери да побједак уништи свога савезника. То се догодило Црној Гори. Она није уништена од својих непријатеља, већ од пријатеља и савезника. То је констатација каквој равни нева. Црна Гора ушла је у рат на страну савезника, а дочекала је да је во сарметку рата уништи и подчини ти исти савезници, с којима се раније борила, са којима је све рат-

не патње и тегобе издржала, па се и жртвовала. У мјесто награде, она је награђена. Њени савезници додијелили су јој највећу и најштрију казну која се замислила може. Неће и грозније казне није могла дочекати чак ни од самог непријатеља у случају да је био побједно.

Црну Гору је од њених савезника сдано оно што још ниједну државу није на свијету снмало, нити што је игда досад доживјела. Та мала и крхевита, али поносна земља, вјеконима је живјела слободним животом и свим својим бићем се залагала да се одуше моћном непријатељу, који је стодећима на њу навалио, и срећно је успјела да за све то вријеме исполниске борбе сачува своју слободу и независност. Али зато оно што непријатељи нијесу могли с њом да учине кроз толико стодећа, учинили су њени савезници потешком пера. Као какву афричку колонију теснили су је Србији. Слестили је с европске карте без икаквог обзира и без икаквих скрупула.

Ушао у рат на страну савезника из чисто идеалних побуда, Црна Гора је на коцку била бацила све: драгоцену своју тековину од толико вијекова. За то жртвоване награђена је грозном казном, која није постигла чак ни једног од побјеђених непријатеља, док су друге много немаслажније и несигурније државе обилно награђене.

И ако мала, Црна Гора је на Балкану играла значајну улогу. Она је била лијегло југословенског препорода, центар његове еманципације, луч Балкана. Тај луч у вјековној борби непријатеља није успио да угаси, али га је угасила савезничка рука. И противу воље народа црногорског, ова легендарна земља жртвована је централистичким и спекулативним циљевима, да би се задовољили недољубљени и себични прохтеви. Прокламано начело о самоопредијељењу народа ускраћено је Црној Гори и дозвољено је да жрљачна сила триумфује над правом и слободом.

Али као што се учињена погрешка мора увијек да свети и да неправда буде поправљена, тако и Црногорци, који су остали вјерни својим вјеконим традицијама, не могу и не хоће да се лако жртвују. Они не могу да прегоре уаурирану им слободу и суверенитет своје државе и, без обзира на све, листом устају да се до потопља боре за своја угрожена права а противу паметуте им самовоље. Версалски мир требао је да осигура европски мир, али је рушењем Црне Горе постављен на слабе ноге. Мира неће бити, нити га може бити све док Црногорци не поврате своју слободу и не разбју све империјалистичко-финансистичке спекулативне планове оних који су их продали и који су их приграбили да их подчине. Срамна трговина са Црном Гором мора пасти. Праведна црногорска ствар мора добити satisfакцију. Без тога, мир је изуорав. Устанак у Црној Гори од 1918. г., који непрекидно траје, то најбоље свиједочи.

Не може се дозволити да се учини тешка неправда једном чољеву, а још може се дозволити да сетака неправда учини уништењем једне државе с вјеконим традицијама, једном народу из епопеје, једној земљи са славном прошлосту, центру која је биласто слободом, храброшћу, узвишеним аспирацијама. То би био страшни парадокс, страшна комедија и последња максимација оне интернационалне мафије или великих финансиста, које желе све осим мира међу људима, како то лијено рече женовски лист «Аксон Радикал» поводом ове галве подвале учинене према Црној Гори.

Случај Црне Горе је једна крива мрља савезничке и он изазива гнушање цијелог културног свијета. Ту мрљу припремили су интернационални финансист и србијански империјализам. Она јасно свиједочи, да се напамет говорило да је право побјеђеном слау и да је нови, моралнији и праведнији ред завладао у свијету.

Црна Гора је добровољно ушла у рат на страну савезника и жртвовала је себе за савезничку ствар, узјирева да ће се њене тешке жртве и заслуге правдоно цијелити и уважити. Мјесто тога добили је да поставе предмет недостојне трговине савезника, да би се задовољили империјалистички прохтеви Србије, под чију је алату које насилно и бесправно де гурну. Захваљујући тој моћној потпори савезника, Србија је успјела да се дочепа Црне Горе, у којој заведе најгрознији терор и да изврши безброј злочина и насилја на малу нацију него их је

непријатељ извршио у савезничким земљама за вријеме рата.

Међутим тај грозни поступак према Црној Гори не може се одобрити ни са каквог гледишта. Најмање се може одобрити и мимо ријечи, које су савезници Црној Гори дали, гарантујући јој рестаурацију. Те обавезе нијесу приватне природе, него међународне. Савезници су Црној Гори дали свечано обећање да ће је узети у заштиту и да ће је рестаурирати као Белгију у Србији. На њима је да ту обавезу, и ако тако позно, и испуне и изврше. То изискује и правда и морал, па и сама част савезника. Злочин учинен према Црној Гори мора се поправити.

СТРАНА ЈАВНОСТ О ЦРНОЈ ГОРИ

Социјалистички лист „Аванти“ од 11. јула доноси овај чланак о црногорском питању:

У црногорском питању, одржаном животом, трајном и неутишљивом побуном једног дијела црногорског народа противу србијанске окупације, италијанска социјалистичка странка држала је до сада, као што је разумљиво, држање много резервисано. С једне стране наше поштовање на право самоопредијељења малих народа подјељује наше симпатије једном народу, који оружјем у руди доказује, да хоће да сачува своју аутономију; с друге стране задржава насада се опредијељено на страну устаника Црне Горе бојала, да не упаднемо у клопку... Познато је да се, у европским часописима, присталице и противници припојења Црне Горе Југославији од изазад данје године очажно боре на сопствене тезе. Сви докази: историски, географски и етнички, који могу оправдати државно уједињење ових држава, били су изнесени од стране вјештих србијанских полемичара, а подржани овим средствима, каква може ставити на располагање једна држава заинтересована за пропаганду једне идеје. Ма нијесу заостајали ни писци ни говорници црногорски, који су у штампи и на скуповима у Лондону и Паризу прокламовали непоколебљиву вољу црногорског народа да одржи независност и самостаност. У тим једне групе Црногорци били су нам изложени разлози, оних који сада предлажу своју крв по црногорској извјештају, пријесци стоју постоју црногорског земљишта србијанским освајачима. Седм вједна историје свијеточе нешто екстремно љубав овог расе за слободу и непријатељство свакога јарма, био он и братски. Она је пролила своју крв један вијек назад, да ослободи Србију од турског ропства. Борбу коју води Србија за освојење Црне Горе је у суштини капиталистичка; економска Србија није ништа друго до једна француска колонија. Са своје пак стране Србија субвенционира обилато париску штампу и дипломатске агенте француске, и те туначи симпатију коју Кеј д'Орсеј има за југословенски империјализам. Милитаристици владаоци у Србији Карађорђевићи, и ово је један од разлога, који чини србијанско господарство омирано Црногорцима, народу мирних настира. Није тачно према доказима наших извјештача да се Црногорци боре, да успоставе палу династију. Они желе само, да успоставе једну демократску републику, где ће власт бити вршена од стране овог пошторивредног стадежа, коју сачињава готово цијело становништво. Нама недостају многи елементи да створимо један тачан суд по овоне питању, али бар има једна тачка врема којој не можемо а да не нађемо потпуно основане захтјеви Црногораца, а то је она која се састоји у томе, што хоће за Црну Гору право да одлучи о својој судбини једним изабиском слободно изабелим. Слободно, т. ј. пошто србијанске окупационе трупе буду напустиле земљу. Јер слобода једног народа не може се искрено манифестовати у клау бајонета.

Овај чланак представљао је лист „Поло Романо“ и овако га провратио: „Југословенска влада дала је аннетију свима оутуженим и пресуденим за злоупотребе на државну штету, т. ј. народним деривожима за вријеме рата. Таква је моралност те владе, док је у Италији све су дерикоме изрежене. „Аванти“ у толико учинио би једно дјело урвав чољевачког чад би подржао црногорско питање, чија су слобода и независност звјерски поремкени. „Аванти“ и његова странка сјетили би се тала да Италију баш ништа не интересује облик владе у Црној Гори, него једино да та несретна земља може овет добити слободу и независност. Али Италија није могла до данас подржавати сасвим енергично

црногорско питање, узрок је томе баш „Аванти“ и његова странка, који неће да буде носилац на један војник. Каквом несвијесношћу „Аванти“ користи италијанску владу да се она не заузима за Црну Гору, кад максимализам, роб југославија, веже руке тој влади?“

Италијанска штампа и даље са великом нахиом и симпатијом пише о Црној Гори и црногорском народу, који се истрајно бори и љуто страда за своја осевитана права. Тако је у гледиш часопис „Нова Антологија“ у свесци од 1. августа довијела врло лијепо и информативан чланак „Црна Гора за вријеме рата“ од доброг познаваоца Балкана г. проф. А. Балдаћина, који је исто тако ових дана по разним италијанским листовима написао низ лијепог чланака о Црној Гори, од којих се особито истиче чланак, који је публиковао у часопису „Италија суд Маре“ у свесци за август. И часопис „Тутто“ у свесци за август такође је довио лијепог чланака о Црној Гори.

„Станка Нуова“ из Канпе у бр. од 22. августа довијела је чланака „За независност Црне Горе“ од капетана Рамбалди-а Доменићина, а у броју од 26. августа чланака „За Црну Гору — Жалосна и ниска трговина“ од адм. М. Д'Ерика. „Идеа Национале“ у бр. од 26. августа довијела је комунике, који на врлој страници доноси о звјерствима у Црној Гори.

„Далимација“ из Загра у броју од 21. августа довијела је такође симпатичан чланака о Црној Гори под насловом „Народ који умире“.

Велики број француских листова публиковао је у цијелим или у изводу револуцију, коју је италијански народи посланици довијели у корист рестаурације Црне Горе и њеног самоопредељења, сматрајући је као политички успјех Црне Горе.

Часопис „Флоренс“, орган радног свијета у Француској, довио је 1. маја чланака познатог публицисте д-ра Десбана о питању Црне Горе. Чланак заступа право Црне Горе, те посебно на Херцеговину, Боку которску и Скадар са околином.

Лист „Д'Унион Латина“ довио је неколико уводних чланака уредништва и сарадника Жан Арена у одбрану народне ствари Црне Горе. У чланцима су строго осуђени злочини и издајства Србије наспрам Црне Горе.

Др Монтор де Консат и др Комерс Интернационал (31. јуна) на уводном мјесту представљају је чланака г. Министра Шопа о економској и политичкој ситуацији Црне Горе.

„Ла Патри“ довио је у изводу извјештај командира Нилва, поручника Бома, М. и Р. Булатовића, о звјерствима србијанским у Романи, који је објављен у прошлом броју нашега листа:

„Рези Дипломати“ од 30. јула доноси:

„Британска Мисија за помоћ у Цр. Гори, организована под председништвом лорда Провоста, послала је 9. јуна 1920, министру спољних послова лорду Керзону, један меморандум, из кога се види да су србијанске војничке власти у Црној Гори забраниле шефу те хуманитарне мисије, капетану Паворту Мастерсу и његовом асистенту, да уђе у земљу и да предузме свој рад на ублажење изазрје црногорског пострадаоног становништва. Ова мисија је имала све своје паспире потпуно уредне, пошто су били изирани од стране надлежне власти и потврђено од стране њених старства спољних послова.

Пошто се искрпала у барском пристапиту, у Цр. Гори, капетану Мастерсу је примио један србијански капетан и одвао га вод ирефекта. Тунач шефа мисије био је задржан путем од стране србијанских власти, одведен у затвор и привијетило му се да ће бити строго кажњен, ако на што јави британској мисији. Све је ставовиштво било обавијештено да је опасно нијати додир са том мисијом. Д-р Добрећкић, арцибискуп барски, изразио је жељу да види шефа те мисије, али је био саричен. То исто се догодило и са звјерским вођама црногорских муслимана, муфтијом Карађузовићем.

29. маја капетан Мастерс био је позван писмено да напусти Бар у року од 24 сата. Шеф британске мисије је протествовао, али је напослетку морао напустити територију Цр. Горе, отјеран од стране србијанске власти. О животним условима црногорског народа, ратот и на даје неке утиске, које је кап. Мастерс могао прикупити за вријеме његова кратког боравка на територији Цр. Горе. У њему стоји изијећу

осталог ово: „Нема нагдје ништа, нагаљини су празни, тргови пусти. Селама, који не могу проћи на једног села у друго без србијанске дозволе, доводе нешто на брда на продају, али све то што доведи улијева само сажаљење, јер чак ти сиромаси не могу ни доћи до намера, јер су готово голи, одјемени таквом од врећа.

Ратот се завршио: „Откако је Србија окупирала ову земљу, свака помоћ била је ускраћена свима оним Црногорцима који нијесу хтјели признати насилну окупацију своје земље. Народ нема ни повода ни хране. Живни хранећи се корјењем и воћем, које куан по горама. Може се рећи да ту бијела влада у најстрашнијем ијерава. То је борба између живота и смрти и питање је: Како ће тај народ бити уништен? Они, који се боре, иду у шуме, али изгледа да ће глад замијенити пустоштење рата. Хоће се, да се тај народ примора глађу на покорјење Србији.“

Овдје анегдотом не само на дужност наших дипломата, но такође и на људску савјест. Заста је срамно да се у Кируни такав бригадаж може одговарати, а да ми гледамо извршење великог злочина. Анегдотом на Француску.“

Бриселски лист „Демон“ довио је у поточе вријеме неколико симпатично написана чланака о црногорском питању, из којих саопштавамо следеће:

Прва Конференција Мира била је воома заговетна и тајанствена, и стога нијесмо нигда били тачно обавијештени о будућности Црне Горе. Чуло се нешто о скупштини у Подгорици, али деманти који је одмах свиједо, показао нам је што је у ствари: неколико незадовољника и заинтересованих људи покушали су извршити преврат. Али сам народ црногорски остао је овакав какви су били и његови савији преци који су своју слободу бранили против свакога: у Турака, и Арнаута, и Аустријанаца, — како Хришћана тако и Мухамеданаца.

Пропраћујући моте Кр. Владе, упућене Конференцији, лист вели: „Добро сте одговорили, представници Црне Горе. Пошто сте били браниоци слободе и хришћанства, наш народ ће постати бранилац свих малих народа!“

„А друга Конференција? Пошто је прва презирала мале народе, хоће ли ова друга прихвати да право малих приједи као и право великих, и да њихов глас има да се саслуша као глас великих. Ако се то постигне овим црногорским протестима, нека је за то црногорским представницима изречена срдљачна хвала!“

САОПШТЕЊА

ИТАЛИЈАНИ О НАШЕМ ПИТАЊУ

Приликом шесдесетогодишњице владавине Његовог Величанства Краља, италијанска штампа посветила је Високом Јубилару нарочиту пажњу. Међу чланцима, који су изишли у италијанским листовима тим поводом, нарочито се одликује уводни чланак познатог италијанског листа „Идеа Национале“ од 16. августа т. г., у коме се са великом симпатијом говорило о Краљу и Црној Гори. Исто тако пажњу заслужује чланака, који је довио болошки лист „Прогресо“ од 17. августа т. г. под насловом „Шесдесет година владавине“ а с поднасловом „Црногорска традиција“.

ИТАЛИЈАНСКИ КОМИТЕТ ЗА ЦРНУ ГОРУ

У Риму постоји Италијански Комитет за Црну Гору, у коме се налазе најугледније италијанске политичке и војне личности. Тај комитет радио је јаву активност и у кратком размаку припремио је досад двије звјерске весте. Једна од њих је била у позоршту Констанца, а друга у Арналу. (Они забављају је био залазак да с једне стране заинтересују што више аломешно грађанство стародорног Рима да црногорско питање и црногорски народ, а с друге стране да се прикупе прилози за црногорске страдалнике.

ОД УРЕДНИШТВА

Због пренадтрчности материјала, из овог броја је изостао наставак „Из Краљев албуна Карађорђевића“, а с сарнетал чланака „Нам политички боложај“ У наредном броју ћемо их довијети.

ПРИВАТНИ ОГЛАСИ

Галејана Пулетић Будатовић из Романа, прода три године јавно се за Урадила Алан (С. Америка). Отада се за нешто не зна. Тражи га Иван Будатовић.